

Ouderschap in Ontwikkeling

Ouderschap in Ontwikkeling

.....
De kracht van alledaags ouderschap

Carolien Gravesteijn

**hogeschool
Leiden**

Rede, in verkorte vorm uitgesproken door dr. J.C. Gravesteijn op 28 mei 2015, bij de aanvaarding van het lectoraat 'Ouderschap & Ouderbegeleiding', een lectoraat dat werd ingesteld door de Hogeschool Leiden en Augeo Foundation

Ouderschap in Ontwikkeling
De kracht van alledaags ouderschap
Carolien Gravesteijn

ISBN 978 90 8850 609 3
NUR 847

© 2015 B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stbl. 351, zoals gewijzigd bij het besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot Uitgeverij SWP (Postbus 257, 1000 AG Amsterdam) te wenden.

Voor mijn gezin, Eric, Anne, Sterre en Thijmen

Inhoud

Inleiding	8
Hoofdstuk 1 Visie op ouderschap door de jaren heen	12
Hoofdstuk 2 Ouderschap in Ontwikkeling	20
Hoofdstuk 3 Van opvoedlijstjes naar ouderwelzijn	29
Tot slot	47
Dankwoord	53
Literatuur	56

Inleiding

Tegenwoordig kun je geen krant of tijdschrift meer open slaan of er staan welgemeende adviezen en meningen in over hoe ouders hun kinderen moeten opvoeden. Deze adviezen zijn zeer uiteenlopend. 'Ouders willen gewoon niet streng opvoeden', 'Een chronisch gebrek aan opvoeden', 'Een kind is geen pup', 'De mythe van gelukkig opvoeden', 'Waren ze alvast de deur maar uit', 'Gelukkiger met kinderen? In de praktijk blijkt het tegen te vallen' en 'Contract voor ouders en school' waarin voorgesteld wordt dat ouders verplicht worden zich een bepaald aantal uur per jaar als vrijwilliger in te zetten voor de school. Er verschijnen veel boeken over het opvoeden van (te) drukke kinderen, kinderen die te rustig zijn, tips over effectief opvoeden, over het omgaan met autistische kinderen en de invloed van voeding op kinderen. Voor bijna ieder opvoedprobleem is wel een boek. Zelfs de politiek bemoeit zich met ouders. Zo vond bijvoorbeeld minister Plasterk dat ouders hun kinderen weer moeten leren wat wel en niet mag (VK, 18 januari 2014). Ook in wetenschappelijke literatuur is veel geschreven over opvoeden; ook hier is weinig eenheid te ontdekken. In sommige artikelen valt te lezen dat kinderen strenger opgevoed moeten worden, omdat het anders verwende prinsjes en prinsesjes worden. Andere artikelen beschrijven dat er juist met onderhandelen meer te bereiken valt. Sommige studies geven aan dat ouders gelukkiger zijn dan niet-ouders, terwijl andere onderzoeken het tegenovergestelde laten zien. Ouders zouden volgens een recent onderzoek pas weer echt gelukkig zijn als hun kinderen uit huis zijn.

Kortom: een verwarrend beeld over een complex onderwerp. Het is maar de vraag of deze aandacht voor opvoeden ook echt

helpt. Hetzelfde geldt voor de manier waarop ouders worden 'aangesproken'.

Er vallen bij deze publieke discussies en polemieken drie zaken op die ik in dit boekje graag met u wil delen.

Ten eerste valt op dat het in de wetenschap en beroepspraktijk voornamelijk gaat over wat ouders in hun rol als *opvoeder* allemaal wel en niet zouden moeten kunnen om de ontwikkeling van hun kind te optimaliseren. Het gaat ook over de vraag of ouders het als opvoeders 'goed' doen. Ouderschap wordt daarmee gelijkgesteld aan opvoeden en succesvol ouderschap wordt afgemeten aan de manier waarop het kind zich ontwikkelt. De vraag is of we met deze visie ouders recht doen. Ik twijfel hieraan en wil het daar graag met u over hebben.

Ten tweede is daar de aandacht voor de vraag wie gelukkiger zijn: partners met of zonder kinderen. Voor professionals en ouders is dit echter geen relevante vraag. Van betekenis is de vraag wat maakt dat sommige ouders zich goed en zeker in hun ouderschap voelen en anderen minder of niet. En wat de invloed hiervan is op opvoeden en ontwikkeling van kinderen. Er is met andere woorden meer kennis nodig over welke factoren het welzijn van ouders bepalen en de invloed hiervan op de ontwikkeling van ouder en kind en op de opvoeding. Hierbij staat voor mij het *perspectief van de ouder* centraal: ouders moeten bepalend zijn in welke vragen moeten worden opgepakt, wat volgens hén nodig is om ouderwelzijn te bevorderen en de invloed daarvan op hun handelen als opvoeder. De vraag is of het perspectief van ouders (voldoende) wordt meegenomen in onderzoek en de beroepspraktijk. Ik denk van niet en ook hier wil ik het met u over hebben.

Tenslotte valt op dat het weinig gaat over de vraag of en hoe *ouderschap* zich ontwikkelt. Wordt de ontwikkeling van ouders bepaald door hoe ze zelf zijn opgevoed, door hun directe omgeving, leren ouders door vallen en opstaan of ook door

de ontwikkeling van hun kind of kinderen? Treden ouders in een andere fase als hun kind in de puberteit komt? We weten inmiddels van ouders dat kennis over ontwikkeling van kinderen behulpzaam is bij het voorkómen of verminderen van problemen bij kinderen. De vraag is of ook door het identificeren van mogelijke ontwikkelingsfasen en -opdrachten van ouderschap problemen rondom het gezin verminderd of voorkómen kunnen worden. Dit kan ouders helpen en professionals handvatten geven bij het begeleiden van ouders.

Bovenstaande kwesties worden in dit boekje behandeld. Ik pleit voor investeren in ouderwelzijn in plaats van opvoedadviezen. Op basis van onderzoek laat ik zien welke factoren ouderwelzijn kúnnen bevorderen en wat dit betekent voor opvoeden en ontwikkeling van kinderen. Ik benadruk het woord kúnnen omdat er in wetenschappelijk onderzoek over ouderwelzijn vooral veronderstellingen of correlaties bekend zijn en nauwelijks oorzakelijke verbanden.

Ook pleit ik voor meer aandacht voor een co-creatieperspectief, waarbij ouders, in dialoog met professionals en wetenschappers, op zoek gaan naar wat ze willen weten, wat ze (willen) kunnen en wat ze willen bereiken. De komende jaren zie ik het als mijn opdracht om hiaten op deze gebieden aan te vullen en de vraag te beantwoorden of en op welke manier ouderschap zich ontwikkelt en wat dit betekent voor ouderwelzijn, opvoeden en ontwikkeling van kinderen. Mijn aandacht gaat uit naar het versterken van het *gewone* opgroeien en opvoeden en de manier waarop ouders hierbij ondersteund kunnen worden. Vanwege recente maatschappelijke ontwikkelingen, die ik in hoofdstuk 1 behandel, wordt juist deze preventieve aandacht belangrijk voor professionals die met ouders werken en voor ouders zelf. Er is behoefte aan het voorkómen van problemen en aan het versterken van gezinnen en ouders door hun zelf- en samenredzaamheid te vergroten.

Met studenten, docenten, onderzoekers van Hogeschool Leiden en de beroepspraktijk ga ik, vanuit het lectoraat Ouderschap & Ouderbegeleiding van Hogeschool Leiden en in samenwerking met Augeo Foundation de (wetenschappelijke) kennis over ouderschap uitbreiden. Dit zal verspreid en vertaald worden naar ouders, naar het onderwijs en de beroepspraktijk van de sociale werker, de (toegepast) psycholoog, de pedagoog en de leraar.

Voordat ik inga op wat ik de komende jaren nog wil gaan doen, sta ik eerst stil bij wat ik al heb gedaan. In dit boekje beschrijf ik beknopt hoe visies over ouderschap zich in de loop der tijd hebben ontwikkeld en wat deskundigen van deze tijd onder ouderschap verstaan. Daarna breng ik ordening aan in de wetenschappelijke literatuur over ouderwelzijn. Tenslotte bespreek ik wat we kunnen leren uit de wetenschap voor de beroepspraktijk, het hoger onderwijs en vervolgonderzoek.

Ouderschap is er in alle soorten en maten, waaronder ook complexe vormen, zoals adoptie-ouderschap, gescheiden ouderschap, éénoudergezinnen, lesbisch of homo-ouderschap. Gezien de beperkte tijd die ik heb voor mijn lectorale rede en de omvang van mijn boekje behandel ik ouderschap in de minder complexe vorm, het 'gewone' ouderschap.